KASTANJALAIDUNTEN MERKITYS, SUOJELU JA HOITO SLOVAKIASSA

1. Hoidettu kastanjalaidun kukinnan aikana 2. Sienen aiheuttaman kastanjatartunnan oireet Cryphonectria parasitica 3. Kastanja tarjoaa elinympäristön monille hyönteislajeille 4. Suojeltu vanha kastanja Modrý Kameňin alueella

MITÄ JA MIKSI

Chestnut Slovakiassa

Makea kastanja (*Castanea sativa* Mill.) on yksi Slovakian vanhimmista tuoduista puulajeista, ja sillä on pitkä viljelyhistoria erityisesti Pikku-Karpaattien, Ylä-Nitran, Modrý Kameňin ja Slovakian malmivuorten alueilla. Keskiajaltalähtien se on ollut olennainen osa laidunmetsiä ja hedelmätarhoja, joissa yhdistyvät taloudelliset, ekologiset ja kulttuuriset arvot. Kastanjalaitumet loivat erityisiä mosaiikkimaisia elinympäristöjä, joilla oli suuri biologinenmonimuotoisuus, tarjoten tilaa kasveille ja eläimille, vakauttaen maaperää ja parantaen mikroilmasto-olosuhteita. Syvän juuristonsa ansiosta kastanja vaikutti myös vedenpidätyskykyyn ja hiilen sitomiseen, joten sillä oli tärkeärooli maisemassa.

Ekologisen arvonsa lisäksi kastanjalaitumilla on vahva kulttuurinen ja taloudellinen merkitys. Modrý Kameňin alueella ne liittyivät läheisesti viininviljelyperinteisiin, ja niiden biokulttuurista arvoa korostavia kastanjafestivaalejavietetään edelleen. Kastanjahedelmät, joita aikoinaan kutsuttiin "köyhien leiväksi", olivat tärkeä ravinnonlähde nälänhädän aikana, ja niitä käytetään edelleen gastronomiassa, ja niitä arvostetaan niiden korkeastaravitsemuksellisesta laadusta ja soveltuvuudesta allergikoille. Kastanjalaitumet ovat siksi ainutlaatuinen esimerkki luonnon, talouden ja kulttuurin välisestä yhteydestä, mutta niitä uhkaavat yhä enemmän laiminlyöty hoito, luonnollinen sukkessio ja sairaudet, erityisesti kastanjarutto

MITEN HAASTEESEEN VASTATAAN

Kastanjalaitumien hoito ja suojelu

Kastanjalaidunten hoito Slovakiassa edellyttää perinteisten viljelykäytäntöjen ja nykyaikaisten suojelumenetelmien yhdistelmää. Aiemmin näitä alueita ylläpidettiin säännöllisellä laiduntamisella, niitolla ja karsimisella, mikäesti peräkkäisyyksiä ja tuki mosaiikkimaista maisemaa. Nykyään asianmukaisen hoidon puute on kuitenkin johtanut laidunmaiden umpeenkasvuun pioneeripuulajeilla, mikä uhkaa vanhojen kastanjatarhojen säilymistä ja niihinliittyvää monimuotoisuutta. Siksi on olennaisen tärkeää palauttaa perinteiset maankäyttökäytännöt, saada paikallisyhteisöt ja maanomistajat mukaan ja edistää hoitomenetelmiä, joissa yhdistyvät taloudelliset, ekologiset ja kulttuuriset toiminnot.

Vakavin uhka kastanjalaitumille on Cryphonectria parasitica -sienen aiheuttama kastanjarutto, joka on johtanut monien metsikköjen taantumiseen Slovakiassa. Biologinen torjunta hypovirulentteilla kannoilla on toistaiseksiosoittautunut suurelta osin tehottomaksi, ja huomio kiinnittyy nyt vastustuskykyisempien lajienvälisten hybridien (C. sativa × C. crenata) jalostamiseen ja viljelyyn sekä sopivien kasvupaikkaolosuhteiden valintaan, jotka voivatauttaa rajoittamaan taudin leviämistä.

Avainsanat: kastanja, kastanjalaitumet, kulttuuriperintö, luonnon monimuotoisuus

Watch videos and access extra material at:

af4eu.eu

Funded by the European Union

ETUJA

Kastanjalaidunten ekologiset, taloudelliset ja kulttuuriset hyödyt

Kastanjalaitumet tarjoavat useita etuja, jotka ylittävät paljon niiden suoran taloudellisen käytön. Ekologisesta näkökulmasta ne ovat tärkeä maisemaelementti – ne lisäävät elinympäristöjen monimuotoisuutta, tarjoavat tilaalukuisille kasvi-, hyönteis-, lintu- ja nisäkäslajeille ja lisäävät siten luonnon monimuotoisuutta ja ekologista vakautta. Niiden läsnäolo edistää myös maaperän suojelua eroosiolta, veden pidättämistä maisemassa ja hiilensitomista, mikä tekee niistä tärkeän tekijän ilmastonmuutokseen sopeutumisessa.

Taloudelliset hyödyt näkyvät pääasiassa kastanjapähkinöiden tuotannossa, jotka ovat ravitsevia, gluteenittomia ja arvokkaita perinteisenä elintarvikkeena. Niiden jalostus luo mahdollisuuksia paikalliselle gastronomialle, perinteisille tuotteille ja erikoisuuksille sekä tukee alueellista identiteettiä ja maaseutumatkailun kehittämistä. Aiemmin kastanjat olivat tärkeä osa ruokavaliota; Nykyään ne tuovat uusia näkökulmia ekologiseen viljelyyn ja maatilamatkailuun.

Yhtä tärkeää on kastanjametsien kulttuurinen ja historiallinen ulottuvuus. Ne ovat osa kulttuurimaisemaa ja paikallisten yhteisöjen identiteettiä, ja ne liittyvät perinteisiin, kansanperinteeseen ja säännöllisiin tapahtumiin, kutenkastanjafestivaaleihin. Näiden laidunten säilyttäminen ei siis tarkoita vain luonnonympäristön suojelua, vaan myös kulttuurisen jatkuvuuden sekä ihmisten ja heidän maansa välisen siteen vahvistamista.

KOHOKOHDAT

- **Kastanjalaitumien ennallistaminen ja hoito lisäävät luonnon monimuotoisuutta ja maiseman vakautta.**
- **Asianmukainen hoito mahdollistaa niiden kestävän taloudellisen ja kulttuurisen käytön.**
- **Kastanjalaitumien säilyttäminen turvaa sekä luonnonperintöä että paikallista identiteettiä.**

Kuivien ja vakavasti vaurioituneiden kastanjapuiden poistaminen estää tehokkaasti kastanjaruton leviämisen

1ING. MARTINA ŠTĚRBOVÁ, PHD., 2ING. MICHAL PÁSTOR, PHD.

1National Forest Centre, Science and Resarch Division, Department of Forest Policy, Forest and Game Management

2National Forest Centre, Science and Resarch Division, Department of Silviculture and Seed Control

Funded by the European Union

Tämä hanke on saanut rahoitusta Euroopan unionin HORIZON EUROPE -tutkimus- ja innovaatio-ohjelmasta avustussopimuksen nro GA 101086563 mukaisesti. Esitetyt näkemykset ja mielipiteet ovat kuitenkin yksinomaan kirjoittajien omia eivätkä välttämättä vastaa Euroopan unionin näkemyksiä. Euroopan unionia tai rahoituksen myöntänyttä viranomaista ei voida pitää niistä vastuullisina.